

ФОРМУВАННЯ ПРИМІСЬКОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА РИНКОВОГО ТИПУ

ОРЛИК О. В.,
кандидат економічних наук

Сучасні умови функціонування приміських сільсько-господарських підприємств України висувають на перший план необхідність виробництва високоякісної та конкурентоспроможної малотранспортабельної продукції (овочі, молоко, яйця, м'ясо) для задоволення потреб споживачів.

Особливості сільського господарства в цілому і своєрідність виробничо-економічних та соціальних умов, що сформувались під впливом безпосередньої близькості великих промислових й адміністративних центрів, зумовили найбільш важливі особливості функціонування приміського сільськогосподарського виробництва в умовах ринкових відносин: більш глибокі, порівняно з іншими регіонами, рівні спеціалізації і концентрації виробництва; наявність в приміській зоні умов для більш тісного поєднання виробництва характерних для неї видів продукції із заготівлею, реалізацією і транспортуванням; тут торгівля, ринок значно повніше виступають факторами, що впливають не тільки на обсяги виробництва сільськогосподарської продукції, а й на її структуру.

Однак, зараз виникли проблеми, вирішення яких зв'язано з розвитком приміського господарства. Так, виробництво сільськогосподарської продукції в приміських зонах здійснюється часто не в кращих умовах для розвитку галузей. Якість продукції та її собівартість суттєво залежать від цих умов. Якщо вони несприятливі, на їх усунення необхідні додаткові витрати, щоб компенсувати невідповідність ґрунту та клімату вимогам виробництва овочів, молока та інших продуктів.

Через те що економічний процес відтворення переплітається з природним, напрямки розміщення культур та тваринницьких галузей в приміській сільськогосподарській зоні необхідно визначати передусім сукупністю економічних умов при ретельному врахуванні особливостей природного середовища.

Економічні фактори розміщення приміського сільського господарства відрізняються від природних та біологічних. Це обумовлено цінами на сільськогосподарську продукцію і засоби виробництва, що тісно пов'язані з ринками збуту, споживчими центрами і транспортом. Рівень заробітної плати, резерви робочої сили і кваліфікація працівників зв'язані з щільністю населення і розміщенням промисловості. Відсоткові ставки і доступність кредиту знаходяться в залежності від стійкості господарства і надійності виробництва.

Трудові ресурси, індивідуальні здібності хазяїна, бажання і здатність підприємця дістати капітали можуть тут відіграти більш важливу роль, ніж ринкові умови і ціни.

При розміщенні приміського сільського господарства особливе значення має відстань від міст, звідки підприємства отримують різні засоби виробництва і куди відправляють готову продукцію.

Різна транспортабельність сільськогосподарських продуктів зберігає своє значення, обумовлюючи великі чи малі транспортні витрати, що призводить до територіального переміщення окремої малотранспортабельної продукції. Так, концентрація виробництва овочів, картоплі, фруктів, ягід, соковитих кормів для тваринництва біля великих міст і промислових центрів привела до витискування з приміських господарств і переміщення у більш віддалені райони виробництва не тільки товарного зерна, а й технічних культур.

В характеристиці приміської зони міститься досить даних для визначення оптимального поєднання сировинних зон з переробними підприємствами. Завдяки формуванню приміських сільськогосподарських зон можливо краще врахувати вплив природних та економічних умов на розвиток сільськогосподарського виробництва.

При розрахунку динамічного розвитку приміської зони необхідно визначити реальні обсяги завозу та вивозу продукції за обсягами споживання і виробництва. Тут доцільно в першу чергу виявити обсяг споживання продуктів харчування в місті, великому промисловому центрі (ВПЦ), біля якого безпосередньо створена приміська зона. Це можливо на основі моделі виду:

$$Q_{ij}^H = L_{ij} \cdot \chi_j^H, \text{ де}$$

Q_{ij}^H - обсяг споживання продуктів i -го виду по середній нормі в j -му об'єкті;

χ_j^H - чисельність населення міста (ВПЦ) в j -му об'єкті;

L_{ij} - норма споживання i -го виду продуктів в j -му об'єкті розміщення.

Виходячи з можливого рівня виробництва малотранспортабельних продуктів харчування в приміській зоні Q_{ij}^* , виявляють розміри завозу та вивозу їх по об'єктах споживання:

$$Q_{ij}^* - Q_{ij}^H = \pm L_{ij}, \text{ де}$$

L_{ij} - розміри завозу та вивозу малотранспортабельних продуктів харчування i -го виду в j -му об'єкті.

Величина зони завозу малотранспортабельної продукції залежить від можливостей заготовлення певного виду продукції в різних районах, що змінюються в різні роки залежно від конкретних результатів виробничої діяльності.

Чим менше щільність виробництва певного виду малотранспортабельної продукції, тим більшою відповідно буде зона збору даної продукції, тобто район, який повинен обслуговувати заводи, магазини, ринки міста та передмістя.

Висока щільність збору дає передумови до зменшення зони збору і веде до зниження собівартості продукції.

Свобода вибору партнерства за ціною, умовами угод та свобода встановлення ціни на малотранспортабельну продукцію з урахуванням попиту та пропозиції становлять ринкову основу відносин між суб'єктами господарської діяльності приміської зони. Внаслідок цього господарства приміської зони, використовуючи нові організаційні форми господарювання, при виробництві малотранспортабельної продукції для міського населення, повинні використовувати механізм конкуренції в процесі регулювання ринкових відносин. Механізм конкуренції повинен бути таким, при якому виробництво малотранспортабельної продукції повинно бути зосереджено у виробника, який на її виробництво затрачує мінімум витрат, а використовувати повинен той, хто забезпечить їй найбільш ефективно застосування. Це підтверджує і практика західних країн, де спостерігається тенденція до "розмивання" подібних зон, переміщення традиційно "приміських" видів сільськогосподарської продукції у віддалені місцевості з більш сприятливими природними та економічними умовами.

Це зумовлює докорінні зміни орієнтирів і цілей товарного виробництва малотранспортабельної продукції, пов'язаних з найбільш повним урахуванням вимог ринку: можливість вступу на

ринок і виходу з нього; обсяг, темп зростання і ступінь насиченості попиту на певну продукцію; баланс попиту і продукції з урахуванням можливих товарів-замінювачів; взаємозв'язок між змінами ціни і обсягом попиту; територіальні межі і зосередження (або розосередження) виробництва і реалізації; кількість і розмірна структура виробників і покупців тощо. Ці ринкові вимоги обумовлюють необхідність застосування в приміських господарствах України нових підходів до їхньої господарської діяльності.

В статье рассматриваются особенности и проблемы функционирования пригородных сельскохозяйственных зон. С учетом мировой практики, рыночных требований и новых подходов к хозяйственной деятельности даны рекомендации по формированию пригородного сельскохозяйственного производства рыночного типа.

There are peculiarities and problems of suburban agricultural zones activity in this article. In the light of world practice and new methods of approach the author gives recommendations for formation market type of suburban agricultural manufacture.